

SANNHETEN OM DEN NORSKE JØDEAKSJONEN

Av Robert Savosnic, Trondheim

I Folk og Land for desember 1981 nr. 11 står på første side en artikkel jeg må reagere på.

Overskriften er: «Gode» nordmenn bak jødeaksjonen i Norge. Der sies det at dere «i over 35 år har forsøkt å få sannheten om aksjonen mot norske jøder og arrestasjonen av dem frem i lyset. Det er ikke lykket dere.»

Jeg skal hjelpe og vedlegger derfor 2 fotostatkopier. Det ene er en instruks fra lederen av sikkerhetspolitiet og det andre en instruks fra statspolitiet.

Instruksene er fra 1941 og 1942 og følger instruks forordnet og gjennomført av Nasjonal Samling, av det parti som hadde makten dengang.

Håper dere herved har fått sannheten og at dere gjengir instruksene i Folk og Land så ingen av leserne er i tvil om hvor-

dan det forholdt sig dengang.

Jeg er en av de få som kom levende tilbake fra «mottagelsen» på Utstikker 1 (havneport nr. 9) som det står referert til i instruks fra Statspolitiet. Som kjent ble vi der lastet inn i fangeskipet Donau og sendt til Auschwitz, dels til forgassing, dels til slavearbeide.

Jeg var tilstede og vet hvem som overleverte oss til det tyske sikkerhetspoliti for tilintetgjørelse.

Det er en medisinsk kjennsgjerning at enkelte mennesker ubevisst fortrenge ubehagelige opplevelser og forbrytelser de har vært med på. Fortrenningen er ubevisst og den virkelige sannhet kommer derfor ikke frem i vedkommendes erindring. Dette er en mental forsvarsmekanisme som må aksepteres som en men-

neskelig svakhet hos enkelte, og som det derfor finnes tilgivelse for.

Når derimot en hel gruppe har fortrenget ubehagelige kjensgjerninger, og fremdeles «leter etter sannheten», da tviler jeg på at det er ubevisst.

De 2 instruks fra okkupasjonstiden som jeg herved vedlegger, de kan man selvfølgelig stemple som løgn på samme måte som Auschwitz og gasskammerene er stemplet som løgn.

Jeg er spent på om Folk og Land vil offentliggjøre de tilsendte instruks og la dem få samme spalteplass som den aktuelle artikkel i desembernummeret.

Hvis så ikke skjer er det ikke en ubevisst men en bevisst fortrenning av sannheten.

Robert Savosnic

INSTRUKS

Alle kvinnelige jøder med J. i passet samt deres barn skal anholdes. (Eventuelle mannlige jøder med J. i passet som påtreffes anholdes også.)

De anholdte må være norske, statsløse, tyske, slovakiske, kroatisk eller statsborgere av et av de av Tyskland besatte land.

Undtatt er de kvinner og menn som er gifte med personer som ikke har J. i passet.

Undtatt er videre de personer som av statsborgerskap tilhører Det britiske rike, U.S.A., Mexico. De Midt- og Syd-amerikanske stater, de nøytrale land og de med Tyskland forbundne stater.

De anholdte skal medbringe:

Proviant for 4 dager, Arbeidsklær, skotøy, undertøy, ullteppe, spisetøy (kopp, tallerkener, kniv, skje og gaffel), toiletsaker, eventuelle medisiner, samtlige rasjoneringskort og legitimasjonskort.

Hvis de fremdeles har verdipapirer, bankbøker, gull og sølvsaker skal dette medbringes. (Bagasjen må være best mulig, men ikke for stor — kuffert, bylt e.l.).

Leiligheten avlases og nøklene merkes med anholdtes navn og adresse og medtas av gruppelederen.

Mannskapene vil være oppdelt i grupper på inntil 3 mann, hvorav 1 er leder — de andre hjelpere. Gruppelederen disponerer 1 bil og leverer regningskjema til sjåføren.

På den utleverte navneliste tilføyes navn på eventuelle nye familiemedlemmer (bl.a. barn) som anholdes (Det anføres navn, fødselsår og dato, hvor født, bopel og statsborgerforhold, samt hva som eventuelt er beslaglagt.)

Listen underskrives av gruppelederen.

De anholdte transporteres av gruppelederen etter hvert til «mottagelsen» på Utstikker 1 (havneport nr. 9). Personene avleveres, likeledes navneliste, nøkkeler, rasjoneringskort og eventuelle verdisaker.

Forespørsler besvares i telefon 21 263.

«Mottagelsen» har telefon 20 266.

Statspolitiet, Oslo og Akeravd., har telefon 20 615.

Aksjonen vil senest være slutt kl. 15.

Statspolitiet, Oslo og Akeravd. 25/11-42.

Maktpolitikken må avslørast

FRAM FOR SANN OPPLYSNING OG RETTFERD

Av Sigurd Lyngstad, Viksdalen

Vedlegg eit manuskript, sendt Kristeleg dagblad, Dagen i Bergen, 29.12-81 og fekk det i retur igårkveld (5.1.-82).

Hadde tenkt meg Dagen hadde vore rette vedkomande å få plass til drøfting av desse to livsviktige spørsmål. Men nei, med flygjande ord: «Retur med takk for tilbodet og helsing frå Dagens redaksjon».

Men Dagen ser vel i likheit med Wisløff at slik synsmåte er «— til glede for Kreml, men til bekymring for NATO's ledelse». Men dette er sjølv sagt ikke tilfelle. Og skuldningane mot sokalla «atompassifistar» at dei skal vere betalte frå Moskva held eg for tøv. Eg trur det er mange av tidlegare NS-folk som styrar si glede over at landet vårt har

stelt seg slik at me kan verte dregne inn i ein storkrig frå fyrste dag, endå om den utløyssande faktor er ein stormakskonflikt tildømes i Polen eller Midt-Austen. Gløym ikkje at det va rsvikten frå nøytraliteten som utløyste det tyske motstøyt — «overfallet». Maktpolitikken i aust og vest må avløyssast! Fram for sann opplysning og rettfærd.

6836 Viksdalen
Sigurd Lyngstad

Prof. dr. theol. Carl Fr. Wisløff vil ha bevis frå Bibelen mot atomvåpen. Sjølv finn han dei ikkje! Dette er ikkje berre underleg men skremmande.

Ein grunntanke i Bibelen er nett dette å skilje mellom godt —vondt, sanning—lygn, Gud og djevel.

Alt på fyrste sida i Bibelen les me (I.M., 1. kap. 12): «Jorda bar fram grøne vokstrar, planter som set frø kvar etter sitt slag, og tre som ber frukt med frø i, kvar i sitt slag. Og Gud såg at det var godt.» — Slik vidare med alle skapningane — menneskja medrekna. «Og Gud skoda alt det han hadde gjort, og sjå det var overlag godt» (1. kap. 31).

Wisløff og me alle bør vite at dei radioaktive strålingar frå atombombeeksplonasjonar mellom andre skadeverknningar ogso grip inn i arveigenskapane til livsformene — menneskja medrekna. Er det ikkje då openbert for ein kvar at dette er øydeleggingskrefter av verste slag som slik vert sleppt laus og trugar Guds skaparverk? Og kven andre kan det kome frå enn Guds motstandar — djevelen?

(Forts. side 6)

ET TRAGISK MINNE FOR LOFOTFOLKET

Av John Sand

Overskriften er lånt fra en bildelekt fra Lofotboka for 1981. Boka har en lengre artikkel av Odd Gjerstad om de raid som ble foretatt mot Lofoten i 1941. Jeg tillater meg å sitere fra side 70 i boka:

«Men det var ikke bare i det okkuperte Norge at Lofot-raidet satte spor etter seg. I England var operasjonsstyrken blitt motatt med stor honnør da den vendte tilbake fra velgjort jobb. Statsminister Johan Nygaardsvold var blant dem som hyllet styrken, men det var med en heller bitter smak i munnen. Uteregjeringen følte seg tatt på sengen av engelskmennene. Hele operasjonen var planlagt og gjennomført uten at den norske regjering var tatt med på råd,

på tross av at nordmenn deltok i operasjonen og at den var rettet mot norsk område. Da omfanget av ødeleggelsene og represalier gikk opp for regjeringen økte bitterheten mot engelskmennene. Den mente at operasjonene mer hadde rammet en utsatt sivilbefolkning enn tyskerne, og regjeringen forlangte at enhver operasjon mot norsk område for ettertiden måtte skje i samråd med norske instanser og med deres samtykke.»

Men «de små lands beskytter» tok ikke bryet med å rådføre seg med den norske eksilregjering. Odd Gjerstad forteller videre på samme side i Lofotboka:

«De (engelskmennene) gjennomførte flere raid mot norske»

(Forts. side 5)

(Forts. side 2)

Red.

Sannheten om den norske . . .

(Forts. fra side 1)

INSTRUKS

Lederen av Sikkerhetspolitiet.
(Jnr. 5289/41 A.)

Stempling av jøders legitimasjonsbevis

Departementet har latt innrykke i samtlige landets aviser følgende kunngjøring:

«Stempling av jøders legitimasjonskort m.v.»

Legitimasjonskort, grenseboerbevis, passersedler og tjenestebevis som tilhører jøder skal for å være gyldige være stemplet med «J». Som jøde etter denne bestemmelse ansees:

1. Den som nedstammer fra minst 3 av rase fulljødiske besteforeldre uansett hvilket statsborgerskap han måtte ha. Som fulljøde blir i et hvert tilfelle den av besteforeldrene å regne som har tilhørt det jødiske trossamfunn.
2. Som jøde regnes også jødisk bastard som nedstammer fra 2 fulljødiske besteforeldre:
  - a) Når han ved utferdigelsen av denne kunngjøring tilhører det jødiske trossamfunn eller senere blir opptatt i dette.
  - b) Når han ved utferdigelsen av denne kunngjøring er gift med jøde eller senere gifter seg med jøde.
3. Samtlige medlemmer av det mosaiske trossamfunn er å anse som jøder.

Personer som i henhold til foranstående bestemmelser skal være i besiddelse av J-stemplet legitimasjonsbevis må innen 1. mars d. å. melde seg til den politimester eller lensmann som har utstedt hans legitimasjonsbevis for å få stemplingen foretatt.

Unnlatelse herav straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.»

Under henvisning hertil bemerkes:

Alle som etter ovennevnte kunngjøring er å anse som jøde er innen den nevnte frist pliktig til å melde seg for politiet for å få stemplingen foretatt. For så vidt man blir bekjent med at noen formentlig urettmessig har unnlatte dette skal man be vanlig etterforskning igangsatt.

Kartotekkortet for legitimasjonsbevis blir likeledes å stemple. Det skal enn videre føres en særskilt fortegnelse over alle de personer hvis legitimasjonsbevis er stemplet etter denne bestemmelse. Avskrift av fortegnelsen blir av lensmannen å innsende til politimesteren som skal ha en samlet fortegnelse over jøder for hele sitt distrikt. Senere forandringer i fortegnelsen blir av lensmannen å innsende til politimesteren.

Som det fremgår av kunngjøringen er det forutsetningen at vedkommende skal melde seg for den politimester eller lensmann som har utferdiget hans legitimasjonsbevis. Når vedkommende på grunn av reisens lengde eller av andre grunner er forhindret herfor, kan han istedenfor melde seg til nærmeste politimyndighet for å få legitimasjonsbeviset stemplet. Melding herom blir å sende til den politimyndighet som har utferdiget legitimasjonsbeviset, og denne må sørge for at kartotekkortet blir stemplet.

Stemplingen er gratis.

En del stempler med bokstaven «J» vil bli oversendt politimestrene til fordeling mellom lensmennene. Stemplingen skal såvidt mulig foretas med rød farge.

Overstredelser av den i kunngjøringen fastsatte plikt til å melde seg for å få legitimasjonsbeviset stemplet, straffes etter § 5 i forordning av 30. januar 1941 om legitimasjonsbevis.

Dr. Konrad Birkhaug løy bevisst om Telavåg-affæren

I april er det førti år siden tragedien på Telavåg fant sted. Den startet med opprullingen av en viktig sambandslinje til Skottland, hvorunder bl.a. to høyere tyske offiserer ble skutt ned, — og den endte med harde straffetiltak, da tyskerne la stedet i aske, og mange Telavåginger ble arrestert.

Omkring tredve av dem døde i tysk konsentrasjonsleir.

Etter okkupasjonen var det maktpåliggende for visse kretser å legge skylden for tragedien på lokale medlemmer av Nasjonal Samling, og den tidligere lensmann og lærer, Per Lie, ble trukket frem som den ansvarlige for hendelsene.

Det var Konrad Birkhaug, den velkjente lege og «professor», som sto for utvelgelsen av nettopp ham, og i sin bok: «Telavåg — fiskeværet som tyskerne slettet ut i 1942», er det spesielt Per Lie som Konrad Birkhaug er opptatt av.

Boken kom ut i 1946, og ble solgt i store opplag. I alle år senere er den nyttet som kilde-skrift for Telavågaffæren, og fortsatt henvises det til den i våre konversasjonsleksika, histo-

riebøker og i norsk presse. Det er derfor naturlig at mange mennesker betrakter Per Lie som Vestlandets Rinnan.

Den fulle sannhet er at Per Lie ikke ble tiltalt, og da selvsagt heller ikke dømt, for noe som hadde med Telavåg-affæren å gjøre.

Konrad Birkhaug visste at han løy da han skrev boken sin, men han kunne trygt gjøre det i 1946. Som Per Lie sier: — «Min kone Rakel var død på den tid, og fra henne hadde han ikke noe å frykte, og at den «veke og viljeløse Per Lie» ikke ville få lang levetid regnet han nok med. Følgelig kunne han skrive hva han måtte lyste.»

Selv de høyeste erstatningsbe-løp vil neppe kunne rette opp den skade, de sorger og lidelser, Per Lie har måttet gjennomgå på grunn av løgnene fra den hevngjerrige lege og «professor» Konrad Birkhaug. Påkjeningene har vært for store til at han orket anstrengelsene med å få boken indratt, og det hadde vel heller ikke nyttet i førtiårene. Likevel reagerte han i 1970, da

«Bygdebok for Sund» kom ut. Den hadde benyttet Konrad Birkhaugs bok som hovedkilde, og forfatteren, Johs. Evensen Hummelsund, måtte straks stryke alt som hadde stått om Per Lie. En kunngjøring om dette kom forøvrig inn i Bergensavisne og i «Sotranytt».

I tillegg utga Per Lie i 1972 et motskrift til Konrad Birkhaugs bok, hvor han grundig avdekket løgnene, og fortalte rette sammenheng om bakgrunnen for Telavåg-affæren. Her får vi også den overraskende avsløring av opphavsmennene til tragedien, som så visst ikke var norske «nazister».

Heftet fikk tittelen: «Sannheten om Telavågaffæren», og ble trykt i Bergmanns boktrykkeri A/S i Bergen.

Restopplaget har Per Lie nå gitt Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie som gave, og skriftet vil interessere mange, når norsk presse nu i april vil minnes førtiårs-dagen for dramaet.

Heftet koster kr. 15,- og kan bestilles gjennom Boktjenesten, Boks 924 Sentrum, Osol 1.

Bort med eneren

— Vi har ennå ikke kommet så langt at vi har tatt full avstand fra de fordeler som enkeltmennesker oppnår fordi de har medfødte evner.

(Skrevet i fullt alvor i Arbeiderbladet av Ole David Koht Norbye)

En ny og bedre politikk vil gi oss et mentalt fornyet Norge

Vera Grønlund svarer Anders Ryste

Takk for svar på min artikkel i Folk og Land nr. 8 -81 og på mitt brev i Samfunnsliv nr. 18 1981.

Egentlig er vi jo enige. Vi mener begge at partipolitikken ikke fører frem. — Du tror at bare Brochmanns ideer blir utbredt blant folk så vil mentaliteten forandres av seg selv. Jeg tror at mentaliteten kan forandres hvis samfunnet blir forandret.

Du skriver om priskamp, lønnskamp, maktkamp. Du mener at de stridende parter selv har skylden, de skal bare slutte å kreve. Jeg tror ikke at det er så enkelt. Jeg tror faktisk at små forandringer i politikken vil kunne forandre menneskenes mentalitet.

Hvor foregår den verste maktkampen? Ikke mellom arbeidere og arbeidsgivere, ikke mellom de forskjellige yrkesgrupper. Nei, den verste maktkampen foregår mellom de politiske partier som vil ha makten for å styre landet etter sine ideer, etter sitt program. Det er der kravmentalite-

ten — egoismen er på sitt versté. For de partiene som har vært i besittelse av makten, vet også hvor søtt den smaker. De som har makten kan forme samfunnet, forme lovverket til sin egen fordel. Derfor sitter de nokså trygt, selv om det foregår en vekselvirkning mellom de forskjellige partier. Det er liten forskjell på dem fordi de er gjennomsyret av den samme mentalitet.

Men denne mentaliteten som er båret oppe av maktens sødme, det er den som demoraliserer menneskene. De som sitter øverst blir først demoralisert. De lager sine egne lover, sørger for seg selv, ofrer lite. Maktposisjoner gir ikke rum for offer. Og så begynner folket å ta etter. Folkets «kårne» blir deres læremestre. Kampen mellom partiene, kravmentaliteten, smitter på folket. På arbeidere, arbeidsgivere, fiskere, bønder, alle — alle. De begynner å kreve akkurat som politikerne.

En statsminister i et parlamentarisk styrt land har meget (Forts. side 8)

Da sannheten ikke ble tålt

Av Ole Nilsen, Oslo

Sannheten blir ikke alltid elsket. Svært ofte blir den hatet.

Ikke sjelden er den så forhatt at den får folk til å hyle av raseri. Det er alltid en ubehagelig opplevelse å møte en slik hylende sannhetshater. Men ubehaget forvandles til sjokk når en oppdager at det hylende mennesket sitter på dommerkrakken i en rettssal. Sjokket blir enda sterkere når også mannen på aktoratets prekestol hylar av forbitrelse over å høre sannheten. Hvis det så viser seg at den offentlige oppnevnte forsvarer gir inntrykk av å tilhøre en søvngjengerbrigade, da forstår den anklagede at sjansen til rettferdighet er lik null. Vi NS-folk opplevde slike situasjoner under «rettssakene» i det såkalte landssvikoppgjøret. I mange saker ble det gjort rasende utfall mot sannheten, både fra aktor og hans kompis ved dommerbordet. De skrek virkelig høyt. Det er trolig aldri blitt utstøtt så mange skingrende hyl i norske rettssaler som under «landssvikoppgjøret», dengang norgeshistoriens største heksejakt raste som verst. Hvilke sannheter var det som fikk de svartkledte herrer til å hyle så forbitret? Det var mange. I den-

ne artikkelen skal jeg omtale en av dem.

Da regjeringen Nygaardsvold forlot Norge i 1940, offentliggjorde den en høytidelig, men meget tannløs proklamasjon. Denne proklamasjonen ble etter frigjøringen brukt som bevis i «rettssakene» mot NS-folk, men i *forfalsket* utgave. Det uskyldige ordet *liv* i proklamasjonen ble erstattet med det farlige ordet *krig*, slik at proklamasjonen fikk en helt annen mening enn den opprinnelige.

De NS-folk som protesterte mot forfalskningen, ble utsatt for (Forts. side 4)

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Utgiver: A/S Historisk Forlag

Redaktør: Kåre Haugerud. (Treffes kun etter avtale.)

Telefon: (02) 19 06 71 (Telefonsvarer)

Redaksjonell post: Boks 924 Sentrum, Oslo 1

Abonnement, annonser: Boks 7157 Homansbyen, Oslo 3

Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo. Mandag 17—20, tirsdag 10—14 og onsdag 18—21.

Abonnement: Pr. år kr. 60,-. I omslag kr. 75,-. Utlandet + kr. 10,-.

Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248

Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a., pr. spaltem.m.

Trykk: Viking Boktrykkeri A/S

INO trenger din støtte

Det er ikke ofte Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie ber FOLK OG LAND's lesere om økonomisk støtte.

Siste års mange og store uttellinger gjør det likevel nå nødvendig.

Store beløp er gått med til de mange tiltak i forbindelse med forskning og opplysning, og nevnes kan bl.a. at INO i 1981 hadde egen representant i England, som hentet hjem særs viktige dokumenter.

De mange papirer blir nå gjennomgått, og oversatt til norsk, før de offentliggjøres.

1981 sto forøvrig «under Solkorsets tegn», som gjennom TV-serien fikk et helt folk til å debattere okkupasjonstid og «landssvikoppgjør» i hjem, skole og på arbeidsplass. Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie var kringkastingen behjelpelig med kontakter og spesielle opplysninger, — og serien resulterte i en mengde henvendelser fra interesserte seere, som ønsket å bedre sine kunnskaper om tiden før, under og etter okkupasjonen.

Det har også vært gitt hjelp til en rekke tiltak som fremmer instituttets historisk-vitenskapelige formål.

I neste måned sendes Einar Syvertsens bok ut, også et tungt økonomisk løft. Det er fjerde bind i serien «Supplement til okkupasjonshistorien», og som de tidligere bøker har den til hensikt å vise hvordan NS-folk oppfattet situasjonen og sine egne handlinger i de vanskelige år 1940—45, før og etter.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) får ingen offentlige midler, men er helt avhengig av kontingent og bidrag fra interesserte. Tegn deg derfor som medlem, og støtt arbeidet gjennom medlemskontingenten og små eller store pengegaver.

Er DU medlem av INO? Støtter DU virksomheten?

Send straks inn innbetalingskupongen som ligger i månedens nummer av FOLK OG LAND.

Brev til en ung kvinne

AV Bjørn Skundberg i «Østlendingen»

Maria Takvam har i radio lest et brev til en yngre mann. Brevet begynner med et «Kjære unge mann» og er til en gutt som gikk i samme klasse som henne under krigen.

Gutten hadde foreldre i Nasjonal Samling. Maria Takvam sier seg lei for snøballer hun kastet.

Hun sier at: «Det var ikke deg vi var redde, — men far din. Vi var barn vi også og var så redde, — så redde for far din. Vi visste ikke hva vi gjorde mot deg.»

Brevet avslutter med en bønn som gjelder nåtiden: «Skyt ikke og kast ikke bomber på oss, — vær så snill.»

Etter samråd med Maria Takvam har jeg fått lov å sende henne et svarbrev.

Kjære Maria

Da jeg hørte deg lese brevet ditt i radio, fikk jeg slik lyst til å svare deg. Det er jo så lenge siden sist vi snakket sammen, men du må ikke tro at jeg har glemt deg.

Du var jo den peneste og flinkeste i klassen. Du skal vite at i alle år har jeg spurt etter deg når jeg har vært på hjemlige trakter. Da jeg fikk høre at du hadde giftet deg — og det med en riktig kjernekar — så ble jeg glad for det. Men litt leit var det å høre det også, — for du var jo den peneste og flinkeste.

Du forteller om krigen og skolen i brevet ditt.

Ja, kan du huske hvordan vi hadde det. Kan du huske frøken der hun gikk med traneflasken fra pult til pult. Tranen måtte være

på plass i magen før hun gikk videre. Strumatabletter fikk vi også, men de var jo ikke vonde.

Mange likte nok ikke tranen, — men jeg har tenkt på det siden. De som sto for styre og stell her i landet under krigen, tvang nok tranen på oss i beste mening. De ville gjøre så godt som mulig for oss. Barns helse i krigstid er en stor sak.

Var det ikke fint at skolen ble holdt i gang. Jeg har lurt på om vi har glemt å takke de lærere som ikke streiket. De som sto på sin plass i en vanskelig tid, — lot seg tøyse og bøye gjennom vonde år.

For det var ikke alle barn som fikk gå på skole og komme gjennom krigen med helsa i behold.

Jeg har tenkt mye på dette, — kjære Maria.

Hadde du og jeg hatt jødiske foreldre, hadde vi kanskje måttet følge disse til gasskamrene.

Hadde du og jeg hatt russiske foreldre og bodd i Leningrad, ville vi kanskje sultet i hjel sammen med dem.

Hadde vi hatt tyske foreldre, kunne du og jeg blitt kremert av enølske fosforbomber.

Nei, vi var heldige du og jeg som fikk bo i Norge. Her hvor de som holdt i roret, gjorde det så godt de kunne for oss. Vi fikk til og med gå på skole.

Vær ikke lei deg, Maria, for de snøballer som ble kastet på meg. En snøball er lite. Den kan kastes igjen.

Husker du dengang det ble sluppet en promp i tysktimen. Husker du hvordan frøken ba den skyldige om å melde seg. Husker du stillheten i klassen,

— for sladrehanke var vi ikke. Da frøken ikke kom noen vei med sine trusler, startet hun etterforskning.

Hun luktet seg frem gjennom pulttrekkene, — sniff — sniff.

Da hun nærmet seg naziungen, mente hun å ha oppklart saken. Hun snur. Hun gir ingen reprimande. Naziungen kunne jo sladre hjemme, og da ville hun ha havne i fengsel. Ja, til tyske utryddelsesleire for den saks skyld.

En blekksprut fra en pinsett rekker frem. Pompen var jo så brei at det nesten var umulig å bomme.

Husker du Trond, — sønnen av en jøssingbonde. Smørbutikk-gutten som satt i to gensere og med stekt flesk på nistematen. Og brusflasken med pantekork, — full av melk hver eneste dag.

Du må tilgi han Maria, — jøssingbønder hadde lite til overs uten til svartebørspris.

Du må tilgi meg også. Jeg hadde melk, vet du, — men jeg hadde ikke nok til alle i klassen.

Mye kunne vært annerledes om ikke alt det rare som skjedde under og etter krigen, var skjedd. For du var jo den peneste og flinkeste.

Jeg vet nok at du fikk truselbrev etter at vi gikk sammen på kino en gang. Det var nok flere enn jeg som var forelsket i deg. Når jeg siden aldri ba deg på kino, var det ikke fordi jeg ikke hadde lyst til det, — det må du ikke tro.

Våren 1945 skiltes våre veier. Jeg fikk ikke lov å gå på skolen lenger.

Du husker sikkert at en av lærerinnene var NS. Etter 27 års arbeid på samme skole, ble hun sparket. Gjennom alle disse år hadde hun aldri hatt en stryker.

Jeg havnet hos henne, — hele 20 timer i uken. Og denne energibunt hadde bare meg. Ikke i en eneste time kunne jeg sove.

Vi holdt skole i det eneste rommet hun disponerte i sitt eget hus. Resten av huset var tatt i bruk av en jøssingfamilie. Denne familien — det vil si fru — fikk jevnlig besøk av en bonde fra bygda. Han leverte melken på meieriet, og etter det passet det jo bra.

Ved lyden av de kåte knull ble undervisningen skjerpet:

— «Opp» med to p'er.

Vekk med adjektiver og adverb. Språket skal være uten dill-dall. Aldri svulstig.

Sett punktum. Les Snorre. Det du skriver skal uttrykke en enkel og klar tanke.

Min lærerinnens eneste ønske var at mannen skulle slippe løs fra fengslet med livet i behold, men det lå noe i luften: — En dag skal du skrive.

Det er — kjære Maria — synd på den som alltid sover om morgenen. Om sommeren 1945 — pent og varmt som det var.. Den

(Forts. side 8)

Boktjenesten

Postboks 924 Sentrum, Oslo 1. Telefonbestilling: (02) 19 06 71

NS-MEDLEMMENES SYN:

.... eks. Odd Melsom: På nasjonal uriaspost	kr. 65,-
.... » — » — NS og fagorganisasjonen	» 80,-
.... » — » — Fra kirke- og kulturkampen	» 85,-
.... » Justus Vericultur: Den norske kapitulasjon	» 20,-
.... » Trygve Engen: Jeg er ingen landssviker	» 40,-
.... » Adolf Hoel: Universitetet under okkupasjonen	» 50,-
.... » Harald Franklin Knudsen: I was Quislings secretary	» 55,-
.... » Sigurd Mytting: Politisk dømt	» 35,-
.... » Kai Normann: Diktene Laurbærkransen	» 20,-
.... » Arne Tellefsen: Når forsvaret forfaller	» 25,-
.... » Olaus Ulven: Lange skygger	» 25,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:

.... eks. Institutt for Offentlig og Internasjonal Rätt:	
Den norska rättsuppjørelsen	kr. 50,-
.... » Referat og utdrag på norsk av ovennevnte svenske rettsutredning	» 5,-
.... » Forbundet: Gi oss rettsstaten tilbake	» 5,-
.... » — » — § 104. Mer lys over rettsoppgjøret	» 10,-
.... » Universitetsforlaget: Fra idé til dom	» 55,-
.... » Berner Hansen: Mannen bak søylen (Om prof Wilh. Rasmussen)	» 80,-
.... » Pastor A. E. Hedem: Quo vadis Norvegia	» 30,-

Portofri forsendelse ved forskuddsbetaling til: Postgiro 5 15 46 38.

Bankgiro 6063.05.01248 eller ved sjekk, i kontanter eller frimerker.

(Ellers porto og oppkravsgebyr.)

.... » O. Hedalen: Er det begått en skammelig urett mot en hel del av våre landsmenn?	» 5,-
.... » Håkon Meyer: Et annet syn	» 35,-

FRONTKJEMPERNE:

.... eks. Frode Halle: Fra Finland til Kaukasus	kr. 70,-
.... » Svein Halse: I forreste linje (Den norske Legion)	» 70,-
.... » Ben Esper: Tsjerkassy (Norsk ambulanseskjører på østfronten 1943-44)	» 90,-
.... » Svein Blindheim: Nordmenn under Hitlers fane ..	» 70,-

DANSK LITTERATUR:

.... eks. Erik Haaest: Udyr — eller hva? (Dødsdømte)	» 20,-
.... » Gary Allen: Ingen tør kalle det sammensvergelse (Hvem trekker i trådene?)	» 50,-

NYHET:

.... eks. Per Lie: Sannheten om Telavå-affæren 1942 kr. 15,-

I alt bestilles for kr. .... som betales slik: .....

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr.: ..... Sted: .....

Aspektene fra Hadelands-saken

Alderen tynger så visst ikke Albert Wiesener, denne ivers igjennom redelige og uredde Høyesterettsadvokat, som nettopp har fylt 80 år.

I «Aftenposten»s morgennummer 1. februar finner vi dette innlegg av ham:

Lagretten har talt. Skyldsspørsmålet er endelig avgjort. De ti med det friske blikk svarte nei på spørsmålet om Hoff hadde drept med overlegg. Det lar seg høre at tiltaltes dobbeltforklaring tolkes til hans gunst forsåvidt. Men hvis juryens ja til Espen Lunds medskyld i overlagt drap også var basert på Hoff's forklaring, strider det mot prinsippet om hvilken vei tvilen skal slå. Lunds medskyld var ikke bevist.

Lagretten svarte nei på spørsmålet om det var formildende omstendigheter for Johnny Olsen. De lege dommere synes å ha sett Olsens forbrytelse som så brutal og fordømmelig at den ikke ga plass for noe formildende. Men der har de juridiske dommere med rette satt seg ut over lagrettens vurdering. De slo straffen ned fra 21 år til 18, og de sløfyt sikring. Selv om det franske ordtaket «tout comprendre cest tout pardonner» ikke kan tas bokstavelig, så ligger det vanligvis noe formildende i at bakgrunn og sammenheng blir forstått. Waisenhusguttens oppvekst i angst og ensomhet, hans skrik til samfunnet om hjelp i hans sjelenød. Inntil han treffer en kamerat fra et høyere skikt, som byr ham sitt vennskap og får en grenseløs hengivenhet til gjengjeld.

Men den uopprettelige svikt i juryens vurdering ligger i dens ja til spørsmålet om Lund var medskyldig i overlagt drap. Dette skjebnesvangre svaret hadde ikke bevismessig dekning. Det

var basert på forståelig animositet mot nynazisme. Våpentyveri. Våpenliga. Norges Germanske Armé, bestående av tre generaler uten én menig soldat. Her er indianerleken og infantilismen så grotesk at riksadvokaten hadde henlagt påtale i den forbindelse. Når det er slik, skulle det samme grunnlag ikke ha vært brukt som fellende faktum for Lund. Professor Andenæs har klarligvis rett når han betrakter denne sak som et internt oppgjør mellom kriminell ungdom. Og jeg vil tilføye: Umoden ungdom.

At Lund fabulerte og fascinerte under deres sammenkomster, er på det rene. Men hvor er beviset for at han er medskyldig i drapene?

Jeg påhørte Nordhus' fremragende forsvar. Han er vel den som er kommet den lukkede Lund nærmest — inside. Men under hans tale speidet jeg forgyves etter det friske blikk i juryens tomme og uttrykksløse ansikter. Forsvaret nådde ikke inn bak stengslene. Var ikke disse guttene nynazister? Hva var det forsvareren sto der og maste med?

Jeg er selv ikke fremmed for den mulighet at Lund kan ha medvirket. Ikke bare som en impuls, men som bevisst planlegger. Men det ble ikke bevist. Vi vet det ikke. Sett at han snakket sant når han nekter. Da vil et justismord være begått.

Lagmannsrettens juridiske dommere kunne ha satt skyldkjennelsen til side. I rettsikkerhetens navn burde de ha gjort det. Men deres straffeutmåling for Lund synes å vise at også de har ligget under for psykosen. Lagmannens forsømmelse er at han ikke i sin rettsbelæring redegjorde for *grensen mellom bevis og mistanke*. Det er den fundamentale skillelinje mellom rettsikkerhet og vilkårlighetens villniss. Etter straffeprosesslo-

vens § 347.2 var det hans plikt å klargjøre dette med understrekning av rettssetningen om at rimelig tvil skal komme den anklagede til gode. Da hadde utfallet blitt et annet.

I den høyeste tyske militærdomstol, Reichskriegsgericht, opplevet jeg 1941 i Sandefjord-saken at rettstanken, midt under krigens villskap, holdt hodet over vannet. Jeg opplevet den enorme glede å få frifinnelse for tre medlemmer av en norsk motstandsgruppe på seks, som hadde planlagt sabotasje mot okkupasjonen. Alle hadde vært med under planleggingen. Tre av dem hadde utført sabotasjen. Den tyske aktor påsto dødsstraff for alle seks. Hele kretsen var skyldig, sa han. Vi må av sikkerhetsgrunner ta dem alle.

Som forsvarer sto jeg steilt på at dommen skulle være en rettsavgjørelse. Ikke et sikkerhetstiltak. Jeg hevdet kravet om konkret skyldbevis for hver enkelt. Krigslovene gjaldt livet for de tiltalte. Så meget strengere måtte da kravene stilles til fullgodt bevis individuelt. Tysklands høyeste domstol kunne ikke være bekjent av å dømme på mistanke. Bevislig hadde vi med tre gjerningsmenn å gjøre. De andre kunne i høyden dømmes for Nichtrazeige — den tyske straffelovs § 139, som ble gjort gjeldende i Norge etter våpennedleggelsen i juni 1940.

Jeg fikk medhold. To av mine parter fikk tidsbegrensede straffer for ikke å ha hindret eller meldt fra om anslag de kjente til. Den tredje, lærer Halvorsen fra Sandefjord, ble blankt frifunnet. Dødsstraff-påstanden ble bare tatt til følge for de tre som hadde utført sabotasjen. Dette prejudikat hadde tyske dommere den gang råd til.

Har vi dårligere råd i Norge 40 år senere — i fredstid!

ter er et grotesk og selsomt innslag i norsk rettshistorie. En av dem minnes jeg særlig. Han opptrådte regelmessig i Eidsivating lagmannsrett, iført et kullsvart kostyme. Egentlig var rettssalen for liten for hans stemme. Han kunne uten vanskelighet ha fylt syv rettssaler med den stemmen. Dessuten hadde han et usedvanlig talent som skuespiller. Når han med sin veldige stemme skildret den tiltaltes egenskaper — og ikke sjelden brøt gjennom lydturen — lignet han en gammel svovelpredikant som med oppbud av tallrike decibel gir en detaljert beskrivelse av Djevelen. Han sjokkbehandlet de tilstedeværende med lyd. En neandertaler har neppe skreket høyere under orgasmen. Herren i Eidsivating lagmannsrett ville vært en sensasjon på en operascene i rollen som Mefisto.

Så fryktelig var forfølgelsen av NS-folk at man ikke sjenerte seg for å bruke falske bevis mot dem. Da heksejakten raste som verst i Norge var intet middel for sjofelt når det gjaldt å hevne seg på disse menneskene.

Hva slags samvittighet hadde de juristene som brukte metoder som hederlige mennesker avskyr? Var samvittigheten deres like kullsvart som kostymene de iførte seg når de hylte mot sannheten? Jeg har aldri sett noe så stygt og trist som de svarte kappene deres. Var det gamle likbærende drakter fra 1819? I så fall var antrekket særdeles velvalgt. Det var mange sannheter som ble skreket ihjel i «rettssakene» mot NS-folk.

Homansbyen, Oslo 3,
Ole Nilsen

Frontsøstrene

SVAR TIL PERNILLE

Takk for dine svar i Folk og Land. Med stor interesse har jeg lest debatten om frontsøstrenes «landsforræderi». Spesielt har kanskje sjefredaktør Tim Greves svar interessert meg. I mellomtiden har jeg også rukket å lese Jens Bjørneboes bok samt major Svein Blindheims bok, og fant meget av interesse.

Odd Thomassens artikkel i Folk og Land var interessant der han opplyser at Stortinget i 1951 ikke ga Røde Kors medhold i reservasjoner om at «ingen må bli dømt eller forulempet fordi han har pleiet syke eller sårede». Nå ser jeg etterhvert en viss sammenheng i dette, og bitene faller langsomt på plass.

Hvis jeg nå ser dette riktig så er Norges Røde Kors i framtiden begrenset i sitt virkefelt, og har selv valgt å spille denne rollen.

I major Svein Blindheims bok foreligger det et bilag undertegnet av Norges Røde Kors ved dets president Erling Steen og generalsekretær Rørholt, der det bl.a. heter:

«Norges Røde Kors ble etter frigjøringen spurt om sin oppfatning av slike personers rettslige stilling, (norske statsborgere som under krigen frivillig tjenestegjorde i det Tyske Røde Kors osv.) og svarte at Genfer-konvensjonen utelukkende handler om beskyttelse av sanitetspersonell i tjeneste, og her beskytter alle uten hensyn til nasjonalitet, men ikke uttaler seg om en persons rettslige stilling i tilfelle han frivillig melder seg til sanitets-tjeneste på motpartens side. Som følge derav, kunne de norske statsborgere det her gjelder ikke påberope seg Genferkonvensjonene til sin beskyttelse og Norges Røde Kors var derfor av den oppfatning at slike tilfeller var å betrakte som landssvik, og at tiltalte måtte reises.»

Røde Kors-pass utstedt til norske frontsøstre var således gyldige i krig, og også merkelig nok blant allierte etter krigen, men ikke i Norge.

Etter ovenstående og med holddepunkt i major Svein Blindheims nedenstående uttalelse kan jeg bare konstatere at Norges Røde Kors utstedte Røde Kors-pass til frontsøstre under krigen, men at de var oppmerksom på at dette var landssvik.

Major Svein Blindheim skriver i sin bok:

«Då presidenten i Raudekorskomiteen i Geneve var i Oslo i 1951 sa han m.a.: «Vi arbeider alltid for fienden». Genevekonvensjonene gjaldt for Norge. Frontsystemene var kanskje som dei mannlege frivillige, dømde på førehand gjennom landssvik-anordninga, sjølv om dei aldri så mykje var utstyrte med norske Raudekors-pass frå generalsekretæren i Norges Røde Kors, Rørholt.»

Men hva er dette?

Man forlanger av en ung kvinne som melder seg til tjeneste i det Tyske Røde Kors at hun skal vite at det eksisterer noe som heter landssvikanordninger (før de ble iverksatt), samt til overmål får hun utstedt et Røde Kors-pass som Norges Røde Kors vet gir henne status som landsforræder.

Med aller beste vilje kan jeg ikke se det annerledes enn at dette var å spille hasard med unge mennesker. Hvis disse uttalelsene er riktige bør en sannelig trå varsomt i framtiden.

Norges Røde Kors har i henhold til ovenstående ingen anledning til å «arbeide for fienden» iflg. daværende president i Røde Kors-komiteen i 1951. Det er straffbart i Norge, og det vil forbli straffbart. Noen annen versjon er å føre unge mennesker bak lyset. Norges Røde Kors har tydeligvis valgt det enkleste — det å ville uttale seg senere «når krigen er avgjort».

Jeg synes at en bør kunne kreve at det i et norsk Røde Kors-pass klart bør fremgå hvilke forbehold Norges Røde Kors har tatt, og vil etterleve. Det ville være anstendig.

La oss håpe at vi i dette land aldri må komme i en slik situasjon at en norsk kvinne må pleie en såret fiende, eller at en norsk soldat må pleies av en fiendtlig Røde Kors-søster.

Skulle der, mot formodning, foreligge andre uttalelser fra Norges Røde Kors, eller skulle jeg ha misforstått den foreliggende dokumentasjon eller sjefredaktør Tim Greve, kunne det være interessant å få dette korrigert.

Jeg tviler ikke på Røde Kors' intensjoner, men det bør vel understrekes at det holder ikke å tro på intensjonene når en kjenner premissene.

Debatten begynte vel egentlig med spørsmålet om det var en større forbrytelse å pleie en såret fiende enn det å tjene penger på fienden. Jeg synes sjefredaktør Tim Greve svarte enkelt, kort og greit på spørsmålet — *at det var det!*

Sjefredaktøren Tim Greve sier det helt klart i sin svarartikkel i Folk og Land: «Jeg håper at de som fikk denne straff, og alle som får kjennskap til den, må ha forstått at enhver bistand til fienden skader landets interesser».

Unntatt herfra selvfølgelig er det å tjene penger på fienden. Det er ikke straffbart. Ellers ville vel sannhetssøkeren sjefredaktør Tim Greve fortsatt med sin artikkelserie i VG om dem som svek. Eller var det litt for risikabelt?

Arild

Da sannheten . . .

(Forts. fra side 2)

regulære lydsjokk fra dommeren og kompisen hans. Som akkompagnement til de rasende hylene ble klubben slått i dommerbordet med stor kraft. Sannheten ble druknet i et rekordskred av decibel. NS-folk hadde følgelig ingen sjanser til en rettfærdig rettergang. Men det var heller ikke meningen de skulle ha det. «Landssvikoppgjøret» var jo intet annet enn hevn.

Når historien om oppgjøret engang blir skrevet — av en absolutt hederlig og sannferdig professor — bør de fonetiske eksesser i rettssalene få et spesielt kapittel. De usedvanlig lydsterke dommere og statsadvoka-

Et tragisk minne . . .

(Forts. fra side 1)

kysten uten at den norske regjering var tatt skikkelig med på råd. Et av disse var det andre Lofotraidet mot Reine ved jule-tider 1941. Det ble en fiasko. Styrken ble negativt mottatt av sivilbefolkningen som ikke ville ha en gjentakelse av det første Lofotraidet med de følger det fikk.»

Under et radioprogram den 27/12 1981 fortalte en av deltakerne i Reineraidet, Ragnar Ulstein, at de norske frivillige som deltok i raidet var blitt narret av britene med at de skulle bli værende i Reine i alle fall i tre måneder. Da de etter et par dager fikk ordre om retur til England, ble de så forbitret at det holdt på å bryte ut mytteri. Selv de engelske pressefotografer som var med ble så forarget at de kastet filmene de hadde tatt, på havet. Ulstein fortalte videre at gemyttene ikke falt til ro før den britiske admiral som ledet operasjonen hadde holdt en tale og unnskyldt tilbaketrekningen med at nå var Japan også kommet med i krigen.

Dr. Sverre Kjelstadli forteller side 246 i «Mellom nøytrale og allierte» at raidene mot Lofoten hadde «liten eller ingen militær verdi, men det spilte en betydelig rolle for britisk kammoral og britisk propaganda».

Mange av «Folk og Land»s lesere vil minnes at nettopp raidene mot Lofoten var en av de begivenheter som lagmann Solem m. fl. hyppig påberobte seg som bevis for at Norge fortsatte krigen også etter at general Ruge hadde etterkommet Kongens og regjeringens befaling om å innstille fiendtlighetene mot

Tyskland i juni 1940. I Eidsivatingss dom over Finn Kjelstrup fastslåes krigstilstanden ved å henvise til at «i de raids som ble foretatt på kysten var norske tropper med, således i Lofoten og mot Måløy». Men da en NS-ordfører som ble bortført under et av Lofotraidene anla erstatningssak mot staten fikk pipen en annen lyd. Da hadde det aldri vært norske tropper med i noe raid, bare norske frivillige i britisk tjeneste.

I følge «Lofoten»s referat av erstatningssaken sa regjeringsadvokatens fullmektig, h.r. advokat Hans Michelsen bl.a.:

«— efter min mening var ekspedisjonen helt engelsk. Riktignok deltok 48 norske soldater under ledelse av fire offiserer, det senere kompani Linge, men dette kompaniet stod ikke under norske militære myndigheter. Home Fleet stod for selve raidet.»

Det heter videre i Lofotpostens referat at «advokaten leste opp en rekke rapporter fra forskjellige engelske myndigheter, og alle ga tydelig tilkjenne at den norske regjering var fullstendig uvidende om landgangen i Lofoten».

Om utfallet av saken forteller dr. Kjelstadli i «Hjemmestyrkene I» side 359:

«Staten ved regjeringsadvokaten hevdet imidlertid at raidet var et britisk foretagende og at den norske stat ikke i noe tilfelle kunne påføres erstatningsplikt. Dette ble tatt til følge og Staten vant saken.»

Bjerkadalen,
John Sand.

TO SLAGS PRINSIPPER

Enkelte av Folk og Lands lesere vil sikkert erindre at det under «oppgjøret» kom fram at lagmann Erik Solem i okkupasjonstiden hadde gitt en skriftlig redegjørelse til dr. Ohm i det tyske sikkerhetspoliti. SD-mannen Bruns, som fikk sin sak behandlet av Eidsivating i mars 1946 gjorde innsigelse mot Solems habilitet som lagmann.

Ifølge Dagbladets saksreferat sa Bruns: «Jeg vet at han har stått i forbindelse med SD gjennom dr. Ohm. Det er alminnelig kjent».

— Det skulle være unødvendig å fortelle at innsigelsen ble avvist av lagmannsretten, men i Dagbladets referat av Bruns-saken 12/3 1946 heter det: «Lagmann Solem har videre gitt dr. Ohm en kort oversikt over norsk rettspleie».

En uke senere stod en kjent NS-jurist for retten. Dagbladet for 20/3 1946 refererer fra denne saken:

«Aktor kom også inn på M's redegjørelse til dr. Stuckart om den norske høyesteretts saklige virkeområde.» I referatet heter det videre: «Aktoratet mener, uttalte advokat Vislie, at å gi en slik redegjørelse til en tysk embetsmann, dr. Stuckart, leder for den norske avdeling i det tyske utenriksdepartement, er å yde fienden bistand både i råd og dåd.»

Altså: Lagmann Solem ga en oversikt over hele rettspleien. Han var «god» nordmann og kompetent til å sitte til doms over en NS-jurist som hadde gitt en oversikt over en del av rettspleien!

Overlege Johan Scharffenberg visste nok at han hadde sine ord i behold når han skrev i Morgenbladet for 24/12 1947:

«Rettsoppjøret er ensidig, det rammer bare den tapende part.»

Nord.

En stor mann blant små mennesker

BJØRG BUGGE MED BOK OM ET VESTLANDSK TRANGVIK

Folk og Land mottar mange bøker til anmeldelse og omtale. De kommer fra små og store forlaghus, men også fra forfattere som selv har måttet bekoste utgivelsen av sine livsverk.

En av dem er Bjørg Bugge fra Os ved Bergen, som har skrevet og illustrert «DER LIGG EI BYGD DER VILLGJÆRE BLØMAR», som forteller om Osbygdens Sigurd Bugge, Bjørgs far. En mann som la ned så mange krafftak i denne bygden, og som aldri sviktet osingene i vanskelige situasjoner.

Han var den sentrale skikkelse i bygdens kulturliv, og viden kjent for sitt fiolinspill. Mange osinger har vært hans elever på dette instrument, som han selv også var en mester i å bygge.

Hans største interesse var likevel penselen og lerretet, der talentet hans ærlig kom frem gjennom portrett- og landskapsbilledene. Ar før hans død gjorde han således ferdig det store portrettgalleriet over alle ordførere i Os siden 1830, — et arbeide osingene stolt viser frem til folk som gjester bygden.

I mange år ivret han også for Os ungdomslag, og måneder i året jobbet han døgnet rundt med sceneutstyr og dekorasjoner til de lokale tilstelninger. I en attest fra formannen i ungdomslaget heter det: «Hans arbeide overgår helt hva jeg har sett av lignende art på amatørscener her ved Bergen, og står fullt på høyde med de forskjellige teatre og scener i Bergen».

Sigurd Bugge var også et språkmenneske det gikk frasagn om. Han behersket hele tolv språk, nemlig: tysk, engelsk, fransk, spansk, gresk, latin, russisk, ungarsk, tyrkisk, tsjekkisk, finsk og islandsk. Han ble derfor ofte nyttet som tolk i Os og i Bergen, og et av oppdragene var tolkingen under innspillingen av den amerikanske filmen «The Vikings» i slutten av 1950-årene.

Med sin store begavelse og ansvarsfølelse var det naturlig for ham å ta på seg ordførervervet, da spørsmålet kom i 1942. Bedre mann kunne de ikke få, mente folk i bygden, og fra gamle-ordføreren forelå følgende attest: «Sigurd Bugge er ein vel likt mann her hjå oss. Eg har kjend han i ca. 20 år, og kan soleis gjeva han dei beste skudsmål. Han er ein real og rettsskaffen mann, med stor arbeidskraft, edruelig og nøktern i all si ferd.»

Og den nye ordfører gjorde da også alt som sto i hans makt for å bringe Os kommune velberget gjennom okkupasjonsårene, om det nok ofte tok på hans krefter. Som Bjørg skriver i sin bok:

«Nå satt han i klister til langt oppover halsen. Var det galt med folk som kom rekende etter hjelp til alle døgnets tider, så ble det enda verre nå. Her banket det på fordøren og bakdøren, og telefonen kimte nesten i ett. Lærere skulle ha større lønn, bønder skulle ha oppgjør for salg til tyskerne, brev, både private og offentlige, skulle oversettes og skrives. Farskapssaker, bidragsaker, meglinger, frigivelse av gisler. Så å si hele spekteret i hverdagen gikk gjennom fars ledelse.»

Og det heter videre: «Far ble en fender mellom de norske og tyskerne. En meget tvilsom jobb i så måte. Det var ikke alle de norske som forstod rekkevidden av det å være okkupert. Der finnes lover å følge også i en slik tid. Hvis ikke blir det represalier . . .»

Det er alltid noen som skal tøffe seg. Det må de for så vidt gjøre, men de må også ta imot «julingen» som kommer. Å rømme unna, vel vitende om at det blir tatt gisler, er i hvert fall ikke tøft.

Og rømme var nettopp det mange gjorde i Os. Ikke nok med det, men da okkupasjonen vel var over, kom de samme personer tilbake for å spille helter, og for å være med å spidde dem som hadde holdt hjulene i gang.

Fredsårene ble en grusom tid for Sigurd Bugge og hans familie, som for så mange, mange andre.

En hel bygd ble grepet av vanvidd, og bygdefolkets ondskap hadde ingen grenser. Om disse skriver Bjørg: «De var så plaget av sin dårlige samvittighet fra alle festene sammen med tyskerne, for svartebørs, tyskerarbeid, o.s.v. at de måtte lage opptrinn med hyl og skrik for å kamuflere seg selv.»

Og Bjørg skriver videre: «Vår Herre skal vite at om jeg ikke hadde lært noe før, så lærte jeg noe da, og det var å hate! Jeg hatet hvert menneske som var med der borte i massen!»

Om farens arrestasjon forteller hun: «Der lensmannskontoret var stod hundrevis av mennesker og skrek: — Landssvikere, nazisvin, fy o.s.v. En spissrotgang ble åpnet, og der måtte jeg gå mens spyttklyser og ukvemsord haglet. En høygravid kvinne sperret veien med magen sin. Jeg ble rasende, og dyttet henne. Senere da mor og jeg kom i snakk om dette, så hadde vi pusig nok begge reagert på henne. Et menneske som vi aldri hadde snakket med, aldri hadde kjent. Et menneske som betraktet seg for å høre til «de bedre» i samfunnet. Gift med en vel ansett

lege, og dagsventende. Her stod hun og spyttet og skrek, så det rant nedover kjakene hennes. Hun forsøkte til og med å klore. Det var jammen ikke rart at de andre kjerringene og kallene med avkom «tok i», når de hadde slikt «fintfolk» med i koret.»

Bjørg var bare vel 14 år gammel da hun opplevet dette, og som så mange «naziunger» fra den tid har også hun fått beholde bitterheten, forakten, ja, hatet mot «heltene» på hjemstedet. Navn og ansikter husker hun, og vil huske. Ikke så meget på grunn av den hjerterå behandling hun selv fikk av osingene som småbarn, men over ondskaper mot faren, som utelukkende hadde gjort bygden og folket der godt.

Sigurd Bugge ble av Osingene sendt i konsentrasjonsleir, og fikk harde opphold i både Knappen fangeleir og i Espeland tvangsarbeidsleir ved Bergen. Ekelund-leiren var han også innom. Brutaliteten og sulteforingen satte sitt preg på ham, og da osingene fortsatte hetesen også etter løslatelsen, ebnet kreftene på den tidligere livsfriske og arbeidsglade ildsiel snart ut. Han døde så altfor tidlig.

Bjørg Bugges arbeide med manuskriptet er blitt til et praktbind om en praktkar. Boken inneholder et stort antall tegninger utført av kunstneren selv, og av forfatterinnen. Den gjengir også mange attester og vitnesbyrd fra de styrende i Os kommune, som ikke nok kan få fullrost den mann som de selv stenet.

Boken er blitt et levende bidrag til vår okkupasjonshistorie, der forfatterinnen utilsloret og uvørent, uten tanke på språkformen gir et virkelighetsbilde av en stor manns liv i okkupasjonsårene, blant småkryp i et vestlandsk Trangvik. JR

Etter at dette er skrevet, forteller Bjørg Bugge — hvis adresse er Postboks 156, 5201 Os — oss, at boken bare er trykt i 48 eksemplarer, og ikke kan skaffes.

— Jeg ble regelrett svindlet av mennesker jeg trodde på, sier hun. — De hadde fått penger på forskudd av meg, og lovet trykking av et bestemt opplag. Alt jeg fikk var disse få bøkene, og siden har jeg ikke hørt noe fra dem.

Gement! Ikke minst etter kjennskapet til Bjørg Bugges årelange arbeide med manuskriptet og hennes vansker med å få banklån til utgivelsen.

Nå må hun ta harde vaskejobber for å kunne dekke lånet.

Red.

Maktpolitikken . . .

(Forts. fra side 1)

Ikkje samanliknande

Wisløff vedgår at «den radioaktive strålingen etter en atom-eksplosjon vil forandre menneskenes arveanlegg. Det er i sannhet redselfulle perspektiver. Men et folks framtid blir forandret på skjebnesvanger vis også om et land blir okkupert av et kommunistisk regime», har Wisløff m. a. skrive i tidsskriftet «Fast Grunn».

Ideologi-professoren burde vere den fyrste til å skyne at atomvåpenet er ueigna til å kjempe mot ei slik makt. For sjølv om dei openbert brukar voldsomakt, det er likevel ei åndsmakt, det her er tale om, som bygger på materialisma. Det spørst om ei sterkare åndsmakt som kan overvinne det mindre gode med det bedre. Wisløff må vere merksam på at den materialistiske tankegang og åndsmakt er minst like stor på den andre sida. Som om alt her kan ordnast berre me har nok pengar — meir og meir — må vere sokalla økonomisk vekst. Og meir og meir energi.

Det er det viktigaste for at dei ymse problem skal kunne løysast, vert det fortalt oss. Men er dette sant? Nei, me rasar mot eit Gud-fiendtleg og umenneskjeleg samfunn — datamaskiner

og robotar, høver betre for mammon-kulturen.

Kva meinar Wisløff om Jesus sine ord om det umogelege i å tene Gud og mammon? Han vil vel sanne dei i teorien — med munnen. Men han ser openbert ikkje at me er i mammons vold. Han er totalt blind for at politikarar og sokalla statsmenn sit aller fastast i dette garnet. Det avslørar professoren med dette sitt råd: «Hadde de fem pres-tane bare oppfordret til bønn om fred, så hadde de ikke sagt annet enn det som er rett. Om de dertil hadde formanet verdens statsmenn til å søke fredelige løsninger på alle internasjonale konflikter, så hadde det også vært rett og riktig. Men uheldigvis sa de mer enn dette. De sa at atombomben står i en absolutt særstilling blant alle våpenarter, og at det er åpenbar synd mot Guds vilje å bruke den. Dette har de selvsagt rett til å mene. Ingen kan forby dem det. Men de har ingen rett til å utgi dette for å vere *Kirkens* røst. Hvorfor ikke? Fordi de ikke kan bevise det de sier ut fra Guds ord. En alminnelig henvisning til Guds skaperordning og til de i sannhet grufulle virkninger av atombomben er ikke bevis godt nok. En kunne nemlig svare at også «alminnelige» bomber har fryktelige virkninger. Bombingen over Dresden tok

like mange menneskeliv som atombomben over Hiroshima.» Sitat slutt.

Til dette må ein kunne seie at om kyrkja hær sove i høve til tidlegare tiders brotsverk, so må ein vel skyne at med atombombene sine mange gonger verre øydeleggingssevne i augneblinken, og dertil med sine lumske langtidsvirknader, må osso kyrkja vakne.

Om Jesus Kristus si livslære hadde vorte skyna og praktisert i den sokalla kristne del av verda so hadde den ikkje vore det «galehus» som den openbertt no er. Er det slik det skal sannast at dei fyrste skal verte dei siste? Som teologisk professor og lærer i kyrkja burde Wisløff vore den fyrste, men det tyder på at han vert mellom dei siste til sannkjenning. Biskop Erling Ut-nem har minnet om Johs. openb. 11,18. Han kunne gjerne til-råde å lese heile det her nemnde 11. kap.

Sigurd Lyngstad

«OGSÅ DETTE BØR VÆRE SAGT»

Utsendelsen av Einar Syvert-sens bok er blitt forsinket.

Straks den foreligger blir den sendt dem som har bestilt den.

HVEM VISSTE — OG HVA VISSTE DE?

Av Trygve Engen

«Folk og Land» nr. 1/82 gjen-gir etter «Rana Blad» 30/3 1979 et intervju som Arbeidernes Pressekontor den gangen hadde hatt med historikeren Jens A. Christophersen, hvor denne på-pekter det merkelige faktum at verden først fikk høre om «mil-liondrapene og gasskamrene — etter krigen, i 1945, etter at Tyskland hadde kapitulert». Sjø-llest Christophersen om konsen-trasjonsleiren Auschwitz først sommeren 1945. Men de poli-tiske «toppene», Churchill f.eks., og den britiske regjeringen, de «visste». Likevel har Churchill «skrevet mange historiebinder om den andre verdenskrigen, men bare noen linjer om jødedra-pene».

Ja, hvor mye — og hva — visste Churchill og de andre «toppene»? I det tidsrom gassin-gene skal ha funnet sted, fra vå-ren 1942 til oktober 1944, kry-sset jo allierte kamp- og rekog-noseringsfly så og si stadig over området ved Auschwitz. Tok de aldri fotografier av de endeløse

tog av elendige? Og av bålene ved de mange utendørs krema-sjoner? Jo, både Churchill og ikke minst britisk og amerikansk etterretningsvesen måtte jo vite noe. Men hva?

Det ser ellers ut til at det var flere enn Christophersen og vi i NS som «ikke visste». Den britiske historiker Richard Har-wood omtaler således «Report of the International Red Cross», et dokument på 1600 sider, utgitt i Geneve 1948. Etter å ha gitt et kortfattet resyme av Røde Kors-rapporten, fastslår forfatteren: «På alla sina 1600 sidor antyder rapporten inte ens något sådant som en gasskammare». (Sitat: Svensk utgave «Dog verkligen seks millioner?» s. 42.)

Heller ikke det internasjonale Røde Kors «visste»! Og det i 1948. Hvorledes kan det forkla-res? «Jeg spørger kun, mitt kall er ei å svare!»

Oldersletten, 8700 Nesna,
Trygve Engen

Nye tusener i «støtteannonser»

Vi er takknemlig for at vi også denne gang kan kvittere for 50 «Støtteannonser» som har innbragt oss tilsammen kr. 6 590,-.

Fortsatt har vi en del «støtteannonser» på lager, men i nær fremtid trenger vi flere. Kommer det noe fra deg?

«Støtteannonser» er som kjent bidrag på kr. 50,- eller mer til avisens drift.

STØTTEANNONSER
fra «Folk og Land»s venner.
Takk for følgende bidrag:

K., Modjljord 200,—	D., Torvik 100,—	B., Kristiansand 60,—	E., Dokka 100,—	A., Østerås 100,—
O., Alhusstrand 100,—	A., Vestnes 440,—	K., Kristiansand 100,—	J., Gjøvik 240,—	I., Myrvoll 200,—
M., Steinkjer 110,—	S., Isdalstø 50,—	A., Porsgrunn 140,—	H., Os i Ø. 125,—	R., Ski 150,—
P., Steinkjer 100,—	J., Bergen 90,—	O., Bø i T. 100,—	H., Øvre Rendal 90,—	T., Ski 100,—
O., Hegra 90,—	P., Stavanger 75,—	Ø., Bø i T. 100,—	I., Stal 140,—	E., Moss 100,—
O., Kvanne 100,—	F., Stavanger 90,—	A., Tønsberg 125,—	H., Rena 100,—	E., Gressvik 150,—
A., Osmarka 90,—	O., Sandnes 200,—	I., Drammen 100,—	J., Tørberget 100,—	C., Sarpsborg 175,—
		N., Nore 140,—	H., Hamar 100,—	S., Rakkestad 100,—
		T., Kongsberg 75,—	J., Kongsvinger 200,—	C., Halden 150,—
		H., Krøderen 90,—	B., Sagstua 100,—	K., Halden 100,—
		L., Ål 140,—	T., Skedsmokorset 140,—	S. Aa., Oslo 100,—
		A., Geilo 125,—	J., Lørenskog 100,—	R., Buenos Aires 500,—

ENKE SØKER VENN

Har vært enke i snart 5 år. Er 59 år — 167 cm høy — alm. utseende. Min mann var en ærlig frontkjemper. Søker snill god venn, gjerne praktisk, er selv det motsatte. Har godt men lavtlønnet arbeide. Er kristelig interessert, men røker og tar en drink. Har medfødt godt humør — musikalsk — er glad i å reise, men har mistet initiativet. Er svært naturlig.

Kun ærlige svar til Bill. mkr. «Østlandet».

HOLMSET GÅRD

Åpen for feriegjester mai—september. Fiske. Hytteutleie. Oppstillingsplass for campingvogner. Teltplasser. Vakre og rolige omgivelser. Beliggende v/riksvei 17 i Namdalseid. Tlf. (077) 78 726. Post: 7823 Sjøåsen.

HUSHOLDERSKE—SJÅFØR

En ærlig, snill og god gjente/kvinne får lett plass hos enslig herre. Førerkort ønskelig, da jeg driver drosjekjøring. Midlertidig eller fast. Personlige opplysninger sendes til Magne Viset, Holmset, 7823 Sjøåsen. Tlf. (077) 78 726.

NOE Å GI TIL INO ?

Mange har vært flinke til å sende bøker, aviser og tidsskrifter til Instituttets bibliotek.

Biblioteket er ennu langt fra komplett, og vi gjentar oppfordringen til medlemmer og sympatisører om å sende oss materiale om mellomkrigstiden, Nasjonal Samling, okkupasjonstiden og «landssvikoppgjøret».

Vi er spesielt interessert i: HUGIN — MUNIN — FRITT FOLK — NASJONALUNGDOMMEN — HIRDSPEILET — GERMANEREN — men alt har interesse.

INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE (INO)

Postboks 924 Sentrum, Oslo 1.

Plassér dine forsikringer gjennom

Bergs Assurance

autorisert konsulentfirma

Stortingsgt. 18, Oslo 1 — Telefon 41 37 30 linje 56.

TRYGGHET   OG   SIKKERHET

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17—20, tirsdag kl. 10—14, onsdag kl. 18—21.

Postadr.: POSTBOKS 924 - SENTRUM, OSLO 1.

Kontoradr.: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO 6. Tlf.: (02) 19 06 71.

**MANEDENS
«PERNILLE»:**

Var jeg voksen den gang jeg var tyve? Jeg sitter i tenkestolen min og forsøker å la være å tenke på de tre bak drapene på Hadeland. Men jeg får dem ikke ut av hodet. Jeg synes så inderlig synd på dem, for en dag, når de blir voksne, vil det gå opp for dem hvilken djevelsk «lek» de «lekke».

Riktignok er de myndige, myndighets- og stemmeretsalder er også blitt politisk justert siden den gang jeg var tyve. Men blir man moden som følge av stortingsvedtak?

Hadde dette med «de tre» ikke skjedd, dersom massemedia og dets like hadde latt nazisme være det den er, en nedkjempet, antikvert ideologi? Den blir jo fortsatt, og uten stans, framstilt ikke bare som den eneste fare som fortsatt truer verden, men som den eneste virkelige vederstyggelighet som har eksistert siden tidenes

morgen. Og fra skolen vender «Gullet» hjem og beretter om nazistisk gru, redsel, terror, vold og skjendel. En pupurrød historielærer har benyttet «de tre» til en ny runde. Noe slikt som hadelandsdrapene kan bare skje ut fra nazistisk ideologi.

Gid det hadde vært så vel at det bare hadde vært denne «Führer», som jeg mener både svek seg selv og sitt folk, som hadde stått i veien for evig fred og fordragelighet på jord!

Sammenlikninger halter som oftest, men hva er rtre, på brekket mellom ungdom og voksen, mot de voksne i en Bader-Meinhof-bande. Men jeg kan ikke huske at det, mens den herjet på det verste, var spesialtimer på skolene med bolsjevismen, stalinismen, Sovjet og verdenskommunismen som tema med henvisning til den fare dette representerte som fortsatt be-

DET MODERNE FORRÆDERI

I en brosjyre går Unge Høyre inn for oppheving av «innvandringsstoppen» — som, for det første ikke har vært gjennomført — og for det andre; — hvordan skal det da bli når denne siste lille skanse Norge til nå har hatt mot befolkningspresset fra den 3. verden, faller? — «Støtt skal der være nordmenn med, der Norge's merke hugges ned!» Det er beklagelig at UH nå har begitt seg i AKP's forræderske fotspor i denne sak.

Det hersker en merkelig form for dobbeltmoral når det gjelder fremmedinnvandringen; — på den ene side sier man at den betyr «kulturberikelse» for Norge, — på den annen side går

mann inn for at innvandrerne må få beholde sin kulturelle egenart. — Med andre ord; fremmedkulturen skal bevares — den norske skal utraderes. — Dette er et enormt moralsk svik! Å presse flere ulike kultursamfunn inn i et lite sårbart land som Norge, medfører lett økt press og frustrasjon for mennesket.

Tenk deg f.eks. muligheten av at Norge i løpet av de neste 2—3 generasjoner står i ferd med å bli en islamsk stat, dersom denne folkegruppen kommer i majoritet og dermed får makten. — Slett ikke utenkelig når man vet at den 3. verden's folkegrupper stadig vokser og

yngher — mens Norges egne barn blir forrådt livet i abortens Holocaust! — Hvilken samfunnsordning er det våre ansvarlige(?) politikere her bereder for det norske folk?

Vi er inne i en utvikling der de europeiske folk og deres kultur vil bli utradert ettersom den 3. verden's ukontrollerte befolknings eksplosjon går over sine bredder og slår røtter her. Den invandringspolitikken som har vært ført til nå — og som bare ser ut til å tilta — er et enormt moralsk forræderi!!!

Einar Giæver,
Jøvik/Tromsø

GÅ IKKE GLIPP AV DISSE BØKER:

ØSTPREUSSEN, WESTPREUSSEN, POMMERN, SCHLESIEN, SUDETENLAND 1944—45. Et rystende fotodokument over hva som hendte da den RØDE ARME TRENGTE INN I TYSKLAND. Innbundet. 208 sider. Pris Sv. kr. 90,-.

LENINGRAD, WOLCHOW, KURLAND. KAMPEN I NORD 1941—45. INNBUNDET I STORFORMAT 22 x 30 cm. 160 sider, 300 fotografier i storformat, 38 i farger. Pris Sv. kr. 98,-.

KØNINGSBERG, BRESLAU, WIEN, BERLIN 1945. FOTODOKUMENTASJON OVER KAMPENE OM DISSE STEDER. INNBUNDET I STORT FORMAT 22 x 30 cm. 176 sider, 320 fotografier i storformat, 28 i farger. Pris Sv. kr. 98,-.

SIGNAL, — NYTRYKK. ALLE ÅRGANGER. 5 BIND. HVERT BIND INNBUNDET I STORFORMAT 22 x 29 cm. Tusentalls fotografier, mange i farver. Pris for alle 5 bind Sv. kr. 345,-.

ADOLF HITLER I BILLEDDOKUMENT SEINERZEIT. HITLERS HOVEDFOTOGRAFER Heinrich Hoffmanns BILLEDSAMLING OVER HITLER FINNES NÅ IGJEN ETTER 40 ÅR. Innbundet i 5 bind i storformat 19,5 x 28 cm. I vakkert kunstlær, over 1000 fotografier i storformat av Hitler. Pris for alle 5 bind Sv. kr. 316,-.

Varene sendes mot postforskudd, frakt i tillegg.

Mot norske kr. 10,- sender vi vår illustrerte katalog med Nordens absolutt beste utvalg i dokumentasjoner over 3. Riket, bøker, grammofonplater, posters m.m.

SUPPLY

7049, S 172 07 Sunbyberg, Sverige.

Telefon (08) 29 10 14

Det knaker i tenkestolen

Var jeg voksen den gang jeg var tyve? Jeg sitter i tenkestolen min og forsøker å la være å tenke på de tre bak drapene på Hadeland. Men jeg får dem ikke ut av hodet. Jeg synes så inderlig synd på dem, for en dag, når de blir voksne, vil det gå opp for dem hvilken djevelsk «lek» de «lekke».

morgen. Og fra skolen vender «Gullet» hjem og beretter om nazistisk gru, redsel, terror, vold og skjendel. En pupurrød historielærer har benyttet «de tre» til en ny runde. Noe slikt som hadelandsdrapene kan bare skje ut fra nazistisk ideologi.

Gid det hadde vært så vel at det bare hadde vært denne «Führer», som jeg mener både svek seg selv og sitt folk, som hadde stått i veien for evig fred og fordragelighet på jord!

Sammenlikninger halter som oftest, men hva er rtre, på brekket mellom ungdom og voksen, mot de voksne i en Bader-Meinhof-bande. Men jeg kan ikke huske at det, mens den herjet på det verste, var spesialtimer på skolene med bolsjevismen, stalinismen, Sovjet og verdenskommunismen som tema med henvisning til den fare dette representerte som fortsatt be-

stående hårde og skrekkelige realiteter.

Og fra sistnevnte verdenstrusel er det virkelig mulig å hente inspirasjon, og hentes det inspirasjon verden over. Ingen skrekk — eller voldsfilm kan tilnærmedesvis gi slikt incitament, eller har gitt det. Men dette må Vesten tilsløre, for det var den og framfor alt, om ikke «the people of the United States», så i alle fall dets ledere som forærte Sovjet hegemoniet i Europa og la grunnlaget for Sovjets videre ekspansjon i den øvrige del av verden.

Det skal ha blitt skrevet i norske legale aviser i 1941, da Tyskland gikk mot Sovjet, at krigen endelig fikk en mening. At mange av disse skribenter sikkert også håpet at stalinisme og hitlerisme gjensidig skulle ta knekken på hverandre, hadde vel neppe blitt godtatt av sensuren. Og noen synes også å

ha vært så blåøyde at de trodde at de allierte ville innstille krigen vestfra, ja, gå med mot Sovjet. Jeg har talt med så mange, jeg tror ikke slike uttalelser er etterpåklokskap eller pynt.

For de trenger igrunnen ikke å pynte på noe. De har måttet skifte innstilling tre ganger. Hva de mente om Sovjet før og under krigen, og det var det samme, kan de mene og mener de fortsatt idag. Men naturligvis er det blåøyet ikke å jatte med verdensopinionen og en lovlig regjering i London, og enda verre, kanskje, å påpeke at en ikke var værhane.

Min gode venn, fhv. kontorsjef, nå souschef sa nylig til meg at far tjuvstartet. «Men», la han til, «han tjuvstartet ikke tre ganger, bare en, og det er ikke grunnlag for diskvalifikasjon». Jeg kunne ha gitt ham både en ordentlig klem og et kyss på begge kinnene, men en

gjør likesom ikke dette overfor en souschef, så jeg sa bare at jeg gledet meg til å fortelle far det.

Hva kan en fortelle familiene til «de tre»? Send dem varme tanker fordi sønner ble offer for verdensvanviddet, for det som kalles for «politikk på høyeste plan», en udefinert, hjerteløs masse, noe på linje med «Bøygen» i «Peer Gynt».

Domstolene må dømme etter de lover som foreligger. «De tre» var og ble funnet skyldige, og måtte dømmes. Men en dom bør og skal ikke være en fordømmelse.

Det knaker litt i tenkestolen min. Ja, det var tunge tanker, men ingen unnskyldning, bare noe å tenke videre over — og gjøre en forståelse av noe nesten ufattelig mulig.

Spørsmål til studentene

Det er meget som tyder på at den nye generasjon har trang til å få mer kjennskap til krigstiden og rettsoppjøret. Dere studenter har vel også en plikt til å søke sannheten og til å holde fast ved hevdvundne rettsprinsipper. Jeg vil derfor oppfordre dere til å reflektere over følgende punkter:

1. 10. juni 1940 ble det inngått to kapitulasjonsavtaler, nemlig en mellom de kjempende tropper i Nord-Norge og en mellom de respektive overkommandoer. I den siste stilte den norske overkommando til disposisjon to infanteribataljoner og et batteri som grensevakt. Hvordan er dette mulig hvis krigstilstanden skulle fortsette? Studer denne kapitulasjonsavtale. Den ville forbause dere.

2. Er det riktig ved hjelp av en anordning med tilbakevirkende kraft å gjøre medlemskap i NS synonymt med landsforræderi og derfor fritta påtalemyndigheten forplikten til å *bevise subjektiv skyld*? Chrf. paragraf 40 i N. Str. 1.
3. Vi har maktfordelingsprinsippet i Norge. Er det da riktig at det blant dem som var med på å utforme landssvikanordningen, var enkelte som senere fungerte som dommere i landssviksakene?
4. Er det ikke et usedvanlig fenomen at «landssvikerne» stadig forlanger alle kort på bordet, mens forsvarerne av «rettsoppjøret» vil ha taushet?

Oslo 6,
Bertel Brun

FORRÆDERI MOT RUSSISKE FANGER

Tusener av eksilrussere sendt i den visse død på grunn av Jalta-vedtaket.

Av Truls Eier

Ved slutten av den annen verdenskrig fantes det mange millioner øst-europeere i tysk fangenskap og i arbeide ved tyske fabrikker. I tillegg kom en million som meldte seg til tjeneste for den tyske krigsmakt. Disse falt i de alliertes hender ved Tysklands sammenbrudd i 1945.

Da de «tre store» møttes på Jalta, krevet Stalin at alle sovjetrussere skulle overgis til sovjetiske myndigheter. Både Churchill og Roosevelt var meget imøtekomende, selv eksilrussere som hadde fått nytt statsborgerskap i andre land skulle sendes «hjem» for «reorientering». Også eksilruseser med britisk statsborgerskap, som hadde kjempet for britene under krigen, ble utlevert. Her gikk britene meget lenger enn Stalins forlangende!

Også fra Norge forekom det deportasjoner under tragiske omstendigheter. Syke og invalidiserte fanger fra tyske leire ble utsatt for umenneskelig behandling under ombordbringelsen i transportskipene. I ett tilfelle ble de to legene og sykesøsteren som fulgte transporten, skutt som angivelige fiender av Sovjet-samfunnet.

Den tragiske deportasjonen av russere har lenge vært tiet ihjel av historikerne. Fra tid til annen har det forekommet visse drypp i pressen, men noen sammenfattende og grundig behandling av denne tragiske del av krigshistorien har ikke foreligget før nu.

Efter mange års forskningsarbeide foreligger omsider Nikola Tolstoys store verk «Die Verraten von Jalta — England: Schuld vor der Geschichte». I den omfattende boken på nesten 700 sider behandler Tolstoy den tragiske Jalta-beslutningen i detalj. Fremstillingen er meget godt dokumentert, og er i all vesentlighet bygget på dokumenter fra krigstiden, vitneforklaringer og intervjuer. Men det har ikke vært noen takknemlig oppgave å skrive boken. Tolstoy — som er engelsk historiker — forteller at han har vært i kontakt med et stort antall av de personene som sto for deportasjonene fra britisk side. Men alltid har svaret vært negativt når han har bedt dem fortelle.

De som i det hele tatt vil fortelle noe skyter seg inn under unnskyldningen om at de handlet efter ordre.

Boken er et vitnesbyrd om en ihjeltiet skamplett, ja, en krigsforbrytelse fra alliert side. Den er skremmende, men fortjener så absolutt størst mulig utbredelse.

NIKOLAI TOLSTOY:
Die Verraten von Jalta
Englands Schuld vor der
Geschichte.
Langen Müller Verlag.

(Boken kan her i Norge bestilles fra A. Norberg, Boks 3044 Elisenberg, Oslo 2. Pris kr. 125,- porto og oppkravsgebyr i tillegg.)

En ny og bedre politikk vil gi oss . . .

(Forts. fra side 2)

stor makt i den perioden han — hun er statsminister og det er ofte betenkelig hvilke vedtak som kan presses igjennom. Legg merke til hvordan statsministerkandidaten, etter at hans parti har vunnet et valg, kan plukke ut de personer som han — hun vil samarbeide med. — Selv ikke Bresjnev har en slik makt. Tror man at disse utvalgte statsråder noensinne kommer til å gå imot sin statsminister? Du kan være forvisset om at det vil ingen gjøre.

Alva Myrdal som var statsråd i en sosialdemokratisk regjering svarte, da hun ble spurt om hvordan det føltes å stemme mot sin overbevisning for å være lojal mot partiet. Hun svarte at det føltes vondt og at det gjorde henne sint. Men altfor mange, både statsråder og stortingsrepresentanter ser lojalitet mot partiet som viktigere enn lojalitet mot folket, og det er forferdelig galt at ikke folkeavstemning er innført som prinsipp i norsk politikk.

Ja nå forstår du kanskje hva jeg vil med Frie Folkevalgte. Folkeavstemning har vært et prinsipp fra partiet ble stiftet, men det er ikke nok med bare folkeavstemning. Vi vil også ha en uavhengig regjering. Det er ikke statsministeren i det seiende parti som skal plukke ut statsrådene. Stillingene som statsråder skal utlyses og på den

måten er det mulig å finne frem til uavhengige og dyktige statsråder som står folket nær. Det blir på en måte et samspill mellom folket og regjeringen. Regjeringen avlegger et løfte om lojalitet mot folket og kan skrive ut folkeavstemning hvis stortingsflertallet går regjeringen imot.

Og nå forstår du kanskje hvordan jeg mener at mentaliteten kan forandres. — En regjering av mennesker som folket kan beundre og se opp til for deres lojalitet og hederlighet, en slik regjering vil smitte på folket. — En regjering som venter med sine egne krav til alle har fått sitt, ja inntil hver minste lavtlønnet er blitt tilgode sett, en slik regjering vil bli det beste eksempel for vårt folk, og hjelpe til å høyne det. Og er først folks mentalitet høynet da kan du legge frem Brochmanns ideer en etter en.

Jeg kunne skrive en bok om dette emne, men i en avisartikkel må man prøve å begrense seg. Quisling har nok vært inne på disse tankene, hans program tyder på det. I § 1 heter det: «En handlekraftig nasjonal riksregjering uavhengig av partipolitikk». (understreket av meg) En slik regjering vil være sterk i kraft av sin egen kvalitet.

Og nå forstår du kanskje hvordan jeg kan se en forbindelse mellom Quislings ønske om en regjering uavhengig av partipolitikk og Brochmanns tanke

om et mentalt fornyet Norge.

Du mener at Brochmanns ideer kan få sin utbredelse gjennom leerspaltene. Men selv ikke leerspaltene er så frie som du tror og pressefrihet er i praksis ikke annet enn avisenes rett til å trykke det de selv ønsker og avviser det de ikke vil ha. — Men hvorfor ikke benytte den talerstol som Frie Folkevalgte kan tilby? Et registrert parti har rett til å ha en lokalavdeling i hver eneste kommune og som lokalavdeling har den rett til å innby til møter. Og det er her jeg mener Brochmanns og Quislings tilhengere kunne få en sjanse til å hevde sine meninger. Brochmanns tilhengere har benyttet seg av dette både som 1.-plass kandidater og som tillitsmenn, det har bare manglet systematikk i arbeidet. Har ikke både Quislings og Brochmanns tilhengere svært meget på hjertet tror du? — Et samarbeide i et fritt og uavhengig forum som Frie Folkevalgte, der tanker og meninger brytes kan føre oss mot et mentalt fornyet Norge.

Men selvsagt, og i første rekke et samarbeid med «alle og enhver» slik du uttrykker det i Samfunnsliv nr. 18 -81, s. 6. Jeg håper Folk og Land gir oss spalteplass til din artikkel i Samfunnsliv som et ledd i debatten. Artikkelen byr på mange interessante tanker.

Pilestredet i Oslo,
Vera Grønland

Brev til en ung kvinne . . .

(Forts. fra side 3)

vanvittige krigen var slutt. Det var så friskt og fint når sola sto opp. Dugg i gresset og ingen jøssinger. Ingen i rus og seiersrus viftet med stengun. Ingen som spyttet og slo. Du vet — kjære Maria — det var ikke deg vi var redde, — det var far din, — de voksne som ikke lot naziunger i fred. Vi var bare barn vi også og så redde, så redde for far din.

Ja, dette kunne bli et langt brev så lenge det er siden vi sist snakket sammen. Men bare en ting til slutt:

Du må ikke be meg slutte å skyte og kaste bomber. Det vet du at jeg aldri har gjort. Det vet du at jeg aldri kommer til å gjøre.

En blekkflekk i rompa på en lærerinne, — javel, — men aldri bomber og aldri har jeg skutt mot noen.

Du fornærmer meg når du ber om slikt. Og innbille seg selv og andre at jeg skyter og kaster bomber, er å begå urett.

Du holder liv i løgn når du skriver slik du gjør det.

Og i dag — 36 år etter krigen — vil jeg stille deg et spørsmål:

Vil du at de som var medlemmer av Nasjonal Samling under krigen, deres barn og barnebarn — titusener av mennesker — noen gang skal kunne puste i frisk luft her i landet?

Bjørn Skundberg
i «Østlendingen».

England og tradisjonene

Spania har et overveldende antall festdager, som er knyttet til tradisjoner, som myndighetene knapt tør røre ved av pietet for tradisjonene.

Selv om de nok forstår det produksjonstap landet lider under. Det har f.eks. «2'dias festivos» pr. måned.

Men, — et lands kultur skal

kjennes på dets tradisjoner. Sverige ligger i så henseende langt over Norge, mens det mest tradisjonsrike land i Europa, England, er i ferd med å tape dem som følge av den stadig sterkere demokratisering. Bare ta en så enkel ting som *teen*, — det er uhyggelige eksempler på at kaffen begynner å vinne innpass.

IMPONERENDE BILLEDVERK OM WAFFEN-SS

Flommen av bøker om krigstiden er stor, og meget av det som utgis er knapt verdt lesning. Innimellom glimter imidlertid forlagene til med praktverk som er verdt å lese.

Munin Verlags «Wenn alle Brüder Schweigen» er en gjennomillustrert fremstilling om de 36 divisjonene i Waffen-SS. Bak boken ligger flere års arbeide med innsamling av materiale om de forskjellige divisjoner, og en nitid efterforskning for å skaffe billedmaterialet. Men så er også resultatet blitt imponerende. Den flere hundrede sider tykke boken, med tusener av bilder og kart, gir en meget god idé om hva Waffen-SS i virkeligheten var. Et absolutt leseverdig produkt. H.

WENN ALLE BRÜDER
SCHWEIGEN
Munin Verlag GmbH

(Boken kan bestilles fra A. Norberg, Boks 3044 Elisenberg, Oslo 2. Pris kr. 245,-. Porto og oppkravsgebyr i tillegg.)